

Foaia

pentru

Minte, Anima si Literatura.

N°. 38

Mercuri 10. Octombre

1862.

A D R E S ' A

Asociatiunei transilvane pentru literatur'a romana si cultur'a poporului romanu catra Maiestatea Sa Imperatul pentru norocit'a insanetosiare a Maiestatei Sale Imperatesei.

Maiestatea Vóstra c. r. apostolica pré indurate Dómne si Imperate!

Urmat'a insanetosiare a Maiestatii Sale préluimatei nóstre Imperatese si Marei Principése de Ardealu ce se doriea terbinte de credinciósele popóre ale Maiestatii Vóstre c. r. apostolice, între care noi pré umilitu subscrisii cutediamu a numerá si natiunea romanésca din Transilvani'a, a venitu si la cunosciinti'a natiunei romane si a trezitu in ea cele mai inbucurátorie simtieminte cu atata mai tare, cu catu ea este convinsa, ca prin reinsanetosiarea Maiestatei Sale Imperatesei a tramisu ceriulu o norocire atatu a préinalt'a Dinastia a Maiestatei Vóstre c. r. apostolice, catu si pentru intrég'a familia a pópóreloru austriace, care este cea mai inalta, si pentru a carei ajungere s'au indreptatu rogatiuni nenumerate catra préputerniculu Dumnedieu.

Esprimendu préumilitu subscris'a Asociatiune transilvana pentru literatur'a romana si cultur'a poporului romanu aceste simtieminte de cea mai sincera bucuria si de mangaierea cea mai adencu simtita, de care tóta natiunea romana este patrunsa in laintrulu seu din caus'a acestui préinbucuratoriu evenimentu, isi ia libertate a depune cu cea mai mare evlavia ale sale si ale conationaliloru sei cordiale gratulatiuni la treptele préinaltului tronu alu Maiestatei Vóstre c. r. apostolice cu aceea dorintia, cá prébunulu Dumnedieu se sustiena scump'a viatia atatu a Maiestatei Sale Imperatesei, catu si a Maiestatei Vóstre c. r. apostolice prégratiosului nostru Domnu

si Imperatu pana la adenci betranetie sanetósa, intréga si neturburata.

Cu cea mai supusa éredintia si devotamentu remanemu ai Maiestatei Vóstra c. r. apostolice credinciosi supusi servi.

Sibiu, 2. Sept. c. n. 1862.

Asociatiunea transilvana pentru literatur'a romana si cultur'a poporului romanu.

RESPUNSULU.

4627 pr. 1862.

Euer Excellenz!

Im Grunde h. Hofkanzlei-Präsidential-Erlasses vom 15. Sept. l. J. Z. 416 Pr. und mit Bezug auf das geehrte Schreiben vom 2. Sept. Z. 343 praes., beehle ich mich Euer Excellenz diensthöflichst mitzutheilen, daß die von Euer Excellenz vorgelegte, aus Anlaß der höchsterfreulichen Geneßung Ihrer Majestät eingereichte Beglückwünschungs-Adresse des siebenb. Vereines für Förderung der romanischen Literatur und Volksbildung von Sr. k. k. Apostolischen Majestät mit allerh. Entschließung vom 13. l. M. unter Anerkennung der Loyalität des besagten Vereines mit Dank zur a. h. Kenntniß genommen wurde.

Wobon Euer Excellenz den erböferten Verein gefälligst verständigen wollen.

Empfangen Eure Excellenz den Ausdruck meiner vollkommensten Hochachtung.

Klausenburg am 18. September 1862.

Der Präsident des kön. Suberniums.

Crenneville

Presied.

4627—1862.

Escelenti'a Vóstra!

Pe temeulu inaltului emisu presidialu alu Cancellariei aulice din 15. Septembre a. c. Nr. 416 si cu

relatiune la pretiuit'a scrisóre din 2. Sept. Nr. 343. me grabescu a impertasi Escelentiei Vóstre cu tóta cuviint'a, ca adresa Asociatiunei transilvane pentru inaintarea literaturii si cultur'a poporului asternuta de Escelenti'a Vóstra din motivulu pre inbucurátorei insanetosari a Maiestatei Sale imperatesei, s'a primitu de Maiestatea Sa c. r. apostolica cu P. I. decisiune din 13. I. t. pelenga recunoscerea leialtatei amintitei Asociatiuni cu multiemire la P. I. cunoscintia.

Despre care Escelenti'a Vóstra veti binevoi a in-sciintia nomi'ta Asociatiune. Primiti Escelenti'a Vóstra espresionea deplinei mele stimatiuni.

Clusiu 18. Septembrie 1862.

Presedintele guvernului regescu
Crenneville m. p.

Oradea-Mare, 8. Sept 1862.

Impartesirea Dlui Cat. Censoriulu despre averea remasa de repausatulu episcopu Erdeli, mi-dede oca-siune se referezu ce-va in privint'a administratiunei dominiului episcopale.

Dupa mórtea episcopului, capitululu diecesanu a-lese de economu pre D. canonicu Joane Vanci'a, dan-du-i instructiune si indrumandu-lu a se mutá la Be-iusiu pentru a poté veghiá mai de aprópe asupr'a ad-ministratiunii, asemnandu-i pentru ostenele unu ono-rariu de 1000 fl. v. a. Dlu canonicu au si plecatu si de atunci se afla acolo. — Personalulu oficiului do-minale remase pre locu, cu acea singura modificare, cá unu spanu domnescu se inaltia la rangu de con-trolatoriu.

Cumu au manipulatú acesti domni dominiulu episc. din ale carui'a venituri sperá unu ajutoriu fru-mosielu pentru fondulu vedu-orfanale alu diecesei, — voru dovedi singuri atunci, candu si voru da so-cotelele, atát'a inse cauta se amintescu, cá unu spanu dominale au si facutu in contr'a personalului admi-nistrativu urmatóriele acusari:

1. Pasciunea de véra la munte, care e apreti-uita in 3000 fl. v. a. nu se dede in arenda, ci Dnulu fiscalu si perceptoriulu dominale (amendoi rude ai e-piscopului repausatu) tramisera acolo camu la 1500 vite (porci, oi. etc.) proprie.

2. DD. Canoniculu economu, fiscalulu si percep-toriulu tienu cate 4 cai intrebuintiandu fenulu de la Holodu pentru ingrasiarea acestoru pegasi privati.

3. Personalulu administrativu, fara indoiéla cu

invointi'a Dlui economu, au urcatu lefile oficialiloru dominali la duplulu sumei ce aveau sub adm. repau-satului episcopu, fara cá ven. capitulu se fie sciutu ce-va de lucru, si numai acumu i-se face cunoscuta impregiurarea ast'a prin rescriptulu consiliului de lo-cutiententia, prin care se face intrebare: óre scie ce-va ven. capitulu despre urcarea lefiloru? Va se dica es-misulu D. capitulariu, cu ignorarea capitulului si cu daunarea diecesei, au cercatu de a dreptulu a se pune in corelatiune cu dicasteriulu tieriei.

In urmarea acestor'a, ven. capitulu au delegatu comisari investigatori pre DD. canonicu Joanu Popu, rectoriu seminariiale, si Joane Gozmanu, advocatu con-sistoriale, — cari esira in 28. Aug. la faci'a locului, inse chiaru atunci escandu-se foculu celu mare, ce facu atatia nenorociti, — Domnii comisari se ren-tornara dela Beiusiu, fara a fi inceputu investigarea, ca-ce cine se póta si se aiba voia a investigá acolo si atunci, candu in giurulu seu nu vede decatu de-sperarea ce rechiama ajutoriulu charitatii crestine?

Prin nenorocirea amintita, dominiulu episc. inca au suferitu daune insemnate, a nume arsera preste 50 stangini de lemne, granariulu intregu d'impreuna cu mai multi cubuli (galete) de bucate, — $\frac{1}{2}$ milionu de sindile! N'au lipsitu dara alta ce-va decatu o ad-ministratiune cá cea memorata (decumu-va sunt ade-verate invinuirile ce i-se facu), apoi éca cumu se in-avutiesce fondulu veduveloru si alu orfaniloru, cási odinióra gimnasiulu Beusianu cu mor'a de la Holodu.

Tulnicu.

Lugosiu, 31. Augustu 1862.

In anulu scolasticu 1861/2 contribuirile pentru ajutorirea studintiloru romani s'au continuatu.

Reflectandu la socot'a depusu in 30. Augustu 1861 (vedi fói'a pentru minte etc. etc. Nr. 39 a „Gaz. de Trans.“ din an. 1861) din contribuirile anului sco-lasticu 186 $\frac{1}{2}$ au remasu unu restu de 57 fl. 12 cr.

In anulu scolasticu 186 $\frac{1}{2}$ au incursu de la D. D. Andreiu Mocioni de Foenu 1370 fl., Antoniu Mo-cioni de Foenu 300 fl. Dn'a Ecaterin'a de Mocioni 100 fl. D. preotu gr.-res. din Ceb'sa Andrei Burgariu 10 fl. D. percept. comitatensu I. Ianculescu 5 fl. 68 cr. Sum'a 2085 fl. 68 cr. —

Din total'a suma de 2142 fl. 68 cr. s'au datu

D. Ioanu Ionasiu, filologu in Vien'a, stipendiu pe 10 luni 300 fl., didactrulu pentru cele 2 semestre

ale anului scolasticu 186¹/₂ 33 fl. 60 cr., spre acoperirea spelorului de calatoria dela Pest'a la Vien'a la Timisiór'a 32 fl. 15 cr.

D. Ioanu Lenger, filologu in Vien'a, stipendiulu pe 10 luni 300 fl., didactrulu pe semestrulu I. alu anului scolasticu 186¹/₂ 19 fl. 95 cr., spre acoperirea spelorului de calatoria dela Timisiór'a la Vien'a 16 fl.

D. pictoru Nicolau Popescu, academicu in Vien'a 60 fl., D. Georgiu Ardeleanu, juristu in Pesta, 200 fl. D. Stefanu Perianu, juristu in Pest'a 200 fl. D. Teodoru Rosiu, juristu in Pest'a 200 fl. D. Ioanu Ioviti'a, juristu in Pest'a 200 fl. D. Mihaile Besanu, juristu in Pest'a 60 fl. D. Georgiu Murariu, gimn. a VII. cl. in Timisiór'a 100 fl. D. Vasilie Avramu, gimn. a V. cl. in Beiusiu 100 fl. D. Ilie Traila, gimn. a V. cl. in Beiusiu, 60 fl. D. Iuliu Hatiegu, gimn. a IV. cl. in Lugosiu 50 fl. Sum'a 2131 fl. 70 cr.

Adaugandu catra sum'a acest'a portulu postalu pentru tramiterea baniloru la Vien'a, Pest'a, Timisiór'a si Beiusiu cu 11 fl. 10 cr. intrég'a suma cheltuita in anulu scolasticu 186¹/₂ face 2142 fl. 80 cr., vá se dica: totu ce au incursu, s'au si espensu.

Stipendiele, precumu si cele-alte ajutorintie s'au predatu numitiloru DD. studinti luandu afara pe D. Iuliu Hatiegu, care stipendiulu seu 'lu au capatatu deadreptulu dela Dn'a Ecaterin'a de Mocioni pelenga cuitantia, cari dinpreuna cu recepisele postali, din cari se póte vedé portulu postalu espensu, se afla la subscrisulu insarcinatu cu manipularea baniloru in decursulu anului scolasticu. I a n c u l e s c u.

Stipendiele Mocioniane.

De catu-va tempu, de cati-va ani incóce se totu suna cate ce-va, candu cu mai multa, candu cu mai puçina pusetivitate — despre stipendiele si ajutórele cu cari ilustr'a familia de Mocioni binevoiesce a sprigini unu numeru de teneri studenti, lipsiti de mediulócele materiale spre studie

Ilustr'a aceasta familia n'a comunicatu — pre catu sciú eu, aceasta momentósa cauza decatu la doi trei adepti, de ale caroru consilie si mediulocire affase ea cu cale a se servi la conferirea si administrarea numitiloru ajutóre, urmandu ea altminte dupa scriptura, ca adeca — „ce face drépta, se nu scie stanga.“

Dar in decursulu anului scolaru trecutú s'au intemplatu lucruri, si ilustr'eii acestei familie precumu barbatiloru ce stau in conlucrare cu ea s'au des-

coperitu impregitirari, cari le impusera imperativa necesitate de a dá acestei nationali si filantropice intreprinderi o façia mai publica, punendu-o óresicumú inaintea ochiloru natiunei, ear pre cei spriginiti printrens'a punendu-i óresicumú sub critic'a si control'a publicitatei romane.

Nu voiu a reproducé aici acele neplacute esperiintie ce motivara abaterea dela o regula santa — pentruca nu voiu a atinge veleitati, nece a vatemá delicateti'a unoru caraptere fragede; inse in interesulu comune affu cu cale a dá aici espresiune tutoru acoloru sacre indemnuri, din cari a procesu ilustr'a familia de Mocioni atunci, candu s'a resolutu ea a sacrificá o parte insemnata din venitululu seu spre a dá mana de ajutoriu tenerimei romane lipsite de mediulócele materiale spre studie. —

E unu lucru de comune cunoscutu, ca in monarchi'a Austriei natiunea romana e un'a dintre cele cu mai multe indégintie si mai puçine mediulóce spre acoperirea acolor'a. Lipsele acestea sunt mai cu séma lipse de drepturi nationali, de barbati si de avere spre eluptarea, exercitarea si conservarea acolor'a.

Asemenea cunoscutu si in istori'a popóreloru de o mie de ori comprobatu lucru e, ca o natiune de secolu scapetata, nu se póte redicá decatu prin opintiri comuni enorme, si suferintie nespuse, adeca prin sacrificie si marturismu; — pentruca scapetarea unei atari natiune de comunu e conditionata prin redicarea altor'a; deci precumu d. e. scapetarea si apesarea nóstra nu s'a potutu intemplá fora calcarea 'n pecióre a celoru mai sante drepturi ale nóstre istorice si morali, asié nici redicarea nóstra, respektive respingerea altor'a de la usurparea drepturiloru nóstre umane, adeca despre terenulu nostru naturale — nu se póte ajunge decatu prin opintiri fisice si morali enorme, va se dica prin sacrificie; mari si in catu lupt'a nóstra e impreunata cu pericule si suferintie ne'ncetate prin — marturismu. —

Multiamita tatalui din ceru, ca la noi nu lipseu nici sacrificiele, nici martirii, — si ast'a e proba si garanti'a nóstra cea mai segura — pentru unu vinitoriu nationalu stralucitu si ferice! Pentru ca — se ne insemnamu bine, anume zelós'a nóstra tenerime studiós'a se bage bine de séma, cá proverbiulu latinu — „dii laboribus omnia vendunt,“ — cuprinde 'n sene unu adeveru de nespuse ori comprobatu atatu in viéti'a comune catu si in istoria; apoi acestu proverbú strabunu in limb'a nóstra bine tradusu — va se dica

ea prin sacrificie si marturismu tóte vomu ajunge. —

Ci cá se me abatu earasi la tem'a mea vorb'a e, ca ilustr'a familia de Mocioni petrunsa de aceste atinse adeveruri si dedata in luptele nóstre nationali a stá totu in frunte, oservandu lipsele cele mari si urginti ale natiunei — atatu pentru casulu lupteloru catu si in pace, nu numai s'a resolutu la sacrificie cá cari poporul romanu din Austri'a n'a mai pomenitu, dar totu de o data a facutu-o aceast'a cu o intentiune — facia cu esigintiele tempului si ale situatiunei nóstre presenti — cea mai nobile si mai intiepleta, ce s'a potutu a se cugetá.

Amu spusu de ce are natiunea nóstra cea mai intetitória lipsa, amu disu ca fora sacrificie si martiri romanimea nu va poté scapá din ticalós'a stare la carea se afla adi degradata; deci se se ferésca ori cine a crede, ca intreprinderea filantropica si nationala de carea ni e vorb'a, ar fi avutu naintea ochiloru ori care altu scopu, de catu a suplini acea mare si intetitóre lipsa a natiunei, inmultindu precatu se poté numerulu barbatiloru nationali descepti si resoluti, adeca numerulu romaniloru patrioti, loiali si nationali, entusiastici — nu din moda, séu ambitiune ori egoismu personale, ci din convingerea inimii, din amóre catra virtute si adeveru si dreptate, din zelu activu pentru destinulu umanitatei peste totu si alu natiunei romane specialminte.

Tenerimei nóstre anume i-amu spusu o la tóta ocasiunea si i-o spunu astadata, se nu credia, ca prin singur'a inmultire a barbatiloru invetiati de origine romana — poporul nostru, natiunea si caus'a romana a castigatu ver unu folosu; ci din contr'a, fia generatiunea nóstra cea tenera convinsa, ca déca invetiati romani ce pe di se redica nu voru fi insestrati totu de odata si cu recerutulu zelu nationala si morale activu, déca ei nu voru fi plecaci cu totu de adinsulu spre sacrificie si chiaru spre martirismu, caus'a natiunei nóstre, caus'a culturei, civilisatiunei si a consolidarei nóstre nationali, vinitoriulu nostru, istori'a nóstra — nu numai ca n'a castigatu nemica, ci chiaru a perduto! —

Nici unu talentu strainu, neci o cultura straina sub sóre nu poté strica natiunei si causei nóstre atat'a catu i potu stricá talentele ei proprie cu inima si cultur'a straina, ca scopuri si tendintie nenationali si nemorali.

Natiunea nóstra e un'a din cele mai neavute — si in drepturi, si in putere ori incurgere politica, si

in bani ori lucruri de pretiu de bani; — deci ori cine atientesce la d'astea, acel'a la patiunea nóstra nu se va ferici, precumu de alta parte neci natiunea nóstra cu unulu cá acela nu se va procopsi.

Inbuibarile si lucsul sunt acei morbi morali, ce se asemena morbiloru fisici asia numiti galanti ori nobili, si precumu cestu din urma storcu medu'a si séca ósele din trupu, asiè imbuibarile si lucsul storcu poterea si séca vertutea din sufletu. Si unii si altii devinu précurendu patima nesatiósa. — Oricumu, imbuibarile si lucsul pentru nimenea nu se protrivescu mai pucinu, cá pentru romanu si nimenui nu i sunt mai pretióse, cá chiaru romanului, carele se afla, precumu scimu in mediuloculu atatoru eleminte straine si contrarie séu chiaru dusimane.

Inca un'a. E lucru cunoscutu si comprobatu prin esperiintia, ca numai barbati eminenti sunt calificati de a conduce, de a luminá si a ridicá unu poporu cadiutu, si ca — in lupt'a nóstra de tóte dilele, lips'a de atari barbati o sentimu mai vertosu. De aci urméza, cá déca e vorb'a de inmultirea barbatiloru invetiati in natiune, aceast'a se intielege cu preferintia despre cei eminenti. —

Tóte acestea si inca unele asemenea privintie se luara cu tóta seriositatea la compena atunci — candu ilustr'a familia de Mocioni se apucá de realisarea maretiei sale intentiuni de carea ni e vorb'a.

De aici proveni, ca dens'a afla cu cale a intemeia si a resolvi ajutórie stipendiarie a) numai pentru cei intru adeveru lipsiti, b) numai pentru cei eminenti; c) numai in sume moderate, adeca numai atatu de mari, cá ele se ajunga deplinu spre ferirea de fóme si de goletate.

Anume: pentru stipendistii de Vien'a s'a defiptu cate unu ajutoriu de 300 fl., pentru cei din Pest'a — de 200 fl., pentru cei din gimnasiale mari de prin alte orasie de 100 fl., ear pentru cei din gimnasiale mice — de 60 fl., v. a. pe anu.

Aceast'a in principu; dar inse candu deveni lucrulu la realisarea practica, cautara a se face unele abateri dupa cerintie si oportunitate. Asiè de es. in anulu trecutulu primira din partea familiei de Mocioni ajutórie:

a) in Vien'a :			
Studintele de filosofia	Jonasiu		340 fl.
„ „ „	Lungariu		300 fl.
„ „ „	Bumbacila		120 fl.
„ „ „	Popescu		60 fl.

impreuna 820 fl. v. a.

b) in Pest'a :

juristii: Ardeleanu, Jovitia, Perianu si Rosiu
cate 200 fl.
afora de acesti totu juristi! Hatiegu 100 fl.
si Begianu 60 fl.

impreuna: 960 fl. v. a.

c) gimnasistii din Temisió'r'a, Beiusiu si Lugosiu :

Avramu Vasiliu, Ilia Traila si Morariu

cate 100 fl.

Demianu si Martinescu cate 60 fl.

in fine Gherg'a 50 fl.

impreuna 470 fl. v. a.

Va se dica 16 teneri luara in anulu trecutuu ajutoriu de 2550 fl. v. a.*) Catra acestia mai luara doi frati Miesci in Vien'a unu ajutoriu de cate va sute de florini, ear tenerulu Simonescu, studinte de a 8. clase gimnasiale in Temisió'r'a fú intretienutu cu tóte cele de lipsa de catra dómn'a Catarin'a de Mocioni, asemenea tenerulu studinte de a 2. clase gimnasiale Gru'i'a Liub'a de catra D-sa domnulu Georgii de Mocioni.

Preste totu asiè dara se ajutorara, respektive intretienura in anulu trecutuu mediulócele ilustrei familie de Mocioni doue dieci de teneri romani, si tóte ajutóriele si stipendiele dedicate tenerimeii romane de aceasta unica familia a nóstra, — considerate cá interese legali a le unui capitalu, representa binisioru o suma camu de 50,000 fl. v. a.

Eata un'a dintre farmecele ori amagelele cele secrete, cu cari aceasta nobile familia si-a atrasu inimelile si spiritele romaniloru intr'o mesura, carea contrariloru nostri natiionali necidecumu nu le vine la socotéla !

Destulu ca acést'a ilustra familia sia propusu — dupa cerinti'a lipsei si impregiurariloru — a-si perená aceste binefaceri, si pentru anulu scolaruu curinte, a decretatu in generalu urmatórele stipendie :

*) Incatu datele si cifrele aice atinse diferu de cele decurendu publicate prin domnulu Janculescu in „Telegrafulu Romanu“, aceasta se explica de acolo, fiinduca domnulu Janculescu a luat in calculu si unele contribuiiri straine, ear reportulu presente e restrinsu curatu numai la binefacerile mocioniane, cari altu mintre de aici 'ncole se voru administrá cu totul separatu. ,

a) pentru Vien'a 2 de cate 300 fl. la olalta 600 fl.
b) „ Pest'a 4 „ „ 200 fl. „ „ 800 fl.
c) „ gimn. mari 6 „ „ 200 fl. „ „ 600 fl.
d) „ gimn. mice 6 „ „ 60 fl. „ „ 360 fl.

Sum'a 18 stipendie cu 2360 fl.

Ear apoi candu veni la impartirea si realisarea practica, atunci dopa cerinti'a lipsei si oportunitatei se inmultu numerulu stipendistoru la 20, ear sum'a dedicata stipendeloru pana la 2600 fl. v. a.

Nu sumu in stare de a publicá o lista completa a stipendistoru pe anulu curinte, fiinduca in privinti'a unoru individi nu s'a facutu inca stavilirea definitiva; atat'a inse sciú, ca pana acumr s'au conferitu pentru Vien'a 1 stipendiu de . . . 300 fl.
1 „ „ . . . 200 fl.
1 „ „ . . . 100 fl.

v. a.

la olalta 600 fl.
pentru Pest'a 4 stipendie de cate 200 la olalta 800 fl.
„ Sibiin 1 „ „ „ 150 „ „ 150 fl.
„ Temisió'r'a si Beiusiu
6 stipendie de cate 100 „ „ 600 fl.
„ gimn. mice 5 stip. „ „ 60 „ „ 300 fl.

Asiè dara deocamdata 19 stipendie cu o

sum'a totale de 2450 fl.

Catra acést'a Simonescu si Gru'i'a voru fi intretienuti si mai de parte cá pana aci*)

Aici afu de lipsa a obserbá, cá conferirea stipendieloru si ajutorieloru s'a facutu totu deun'a din adinsu — fara totu respektulu de confesiune si provincia.**)

*) Aici sunt fapte, cari vorbescu mai elocinte decatu ar poté ori ce lauda retorica. Natiunea vá sci apretiu meritele acestei nobile familie; din parte ne plecandu-ne inaintea marimei fapteloru, cari storcu adunca recunoscintia, nu potemu de alta parte se nu deceptamu piele souveniri a le publiculu romanu in privinti'a marinimosulu capu alu nobilei familie de Mocioni, carele inchinandu sufletulu seu creatoriulu descoperise vointi'a s'a, cu atat'a credinti'a realizata prin piosii sei descindintii. — Onóre, salute intregi familiei !
Red. „Conc.“

**) Lucru pré frumosu acestu propusu nobile, urmatu alta data de nemoritoriulu episcopu Vulcanu, care fundatiunea de pane pentru studentii de la gimnasiulu de Beiusiu o facuse fara deosebire de confes une. — Ar fi pré de doritu, cá propusul ilustrei familie M . . . se incepa a se realisá catu de

Din cele mai susu aduse vedindu-se, ca aceste ajutóre nu sunt menite spre a produce vreunu prisosu ori abundancia, ci curatu numai spre a suplini trebuintele cele neingungiuveri: administratiunea acestoru stipendie a aflatu cu cale a dechiará cá nu va suferi, cá participatorii la vre unulu din aceste stipendie se mai aiba si din alta parte vreunu stipendiu ori altu ajutoriu, „insemnatu“; dicu insemnatu si prin espresiunea acest'a se 'ntielege atare ajutoriu, carele in sum'a sa anuale totale ar intrece o diumetate a respectivului stipendiu. Va se dica, scopulu ne e, cá se se impedece desvoltarea plecarii si invetiului de luesu, de prodigalitate, de sburdari.

In punctulu acest'a nu potu a nu me mai adresá inca odata contra tenerimea nóstra. Ea, déca me cunosce, scie bine, catu de multu o stimezu eu; ea scie, ca amorea mea contra natiune adi s'a concentratu tóta in trens'a, in carea mi-amu derivatu chiaru si tóte oftarile si tóte sperantiele natiunali; si fia ea convinsa, ca totu asiè sumtiescu si eugeta toti membrii illustrei familie de Mocioni; deci déca la tóta ocaasiunea, cu totu de adinsulu o admonimu la infrenare, la infrenare, la moderare, la simpletate de moravuri si de traiulu vietiei, acést'a n'o facemu, decatu din celu mai cumpanitoriu motivu din celu mai bunu eugetu, din celu mai luminatu zelu nationale si patrioticu.

Uita, se cautamu impregiuru si se constatamu: óre intre barbatii nostri de adi cei de frunte, afla-se vreunulu, carele in teneretiele sale se fia sacrificatu luesului si imbuibariloru? Óre nu din contra cei mai multi dintrensii au trecutu prin scol'a amaretiunii si a necontenteloru lipse si necadiuri!

Lipsele si necadiurile — déca te dedai cu ele de tempuriu, potu se-ti otielésca sufletulu ai carapterulu; din contra déca te incaleca ele dupace si gustatu luesulu si imbuibarile, mai totudeun'a ti cutriera sufletulu si-ti surupe vertutea.

Simpletatea moravuriloru si a modulu vietiei, si infrenarile peste totu — emancipa pre omu si ei con-

euendu, ca-ce in list'a stipendestiloru din anulu trecutu nu aflamu decatu teneri de confesiunea ortodosa orientala, — de parte se fie de la noi ca se avemu eugetu a face asta observatiune din altu motivu, decatu pentru a constatá adeverulu; stipendistii sunt fii ai natiunei romane si noua ni ajunge atat'a.

Red.

serva libertatea si moral'a chiaru si in mediulu unei lume de sclavi misiei si degradati!

Acei teneri, carii pana sunt pe la scóle s'au datu a mancá cate 5, 6 si 700 florini pre anu — nu din averea loru si a parintiloru sei, ci din sacrificiele altor'a, — intrebu; ce voru sei ei face, dupa ce voru fi esitu din scóle? Ore vrendu a-si multiumi si pretensiunile cele mari, nu-si voru uitá de dorinti'a contra natiune si mecenati, — nu-si voru aduce'n periculu sentiulu, caracterulu, vinitoriulu, si prin acest'a chiaru si sant'a nóstra cauza?! — Adeveru, adeveru dicu vóne: celu ce semte in peptu-si onóre si virtute si demnitate romana, ferésca-se de luesu si de imbuibari cá de ciurma!

Vien'a, la inceputulu lui Optovre. 1862.

Babesiu.

Manuscriptele

pastrate de Dn. Alexandru Gavra profesoru de preparandia in Aradu.

(Urmare.)

Brevis notitia rerum dacicarum aliorumque motuum, et revolutionum, quae recentioribus temporibus Europam infestarunt. Collecta atque in ordinem redacta per Joannem Monorai anno 1822.

Motto: Super hoc filiis vestris narrate, et filii vestri, filiis suis, et filii eorum generationi alteri Ivel. c. 1. v. 5. Et quatenus nobis denegetur diu vivere, relinquamus aliquid, quo nos vixisse testemur. Plinius junior libro C. 3-o epla 7-a.

Introitus.

I. Series chronologica imperatorum romanorum usque ad excidim imperii constantinopolitani, eorumque annus, quo regnare desiere. II. Series chronologica regum Hungariae. III. Series chronologica principum Transylvaniae. IV. Series chronologica ciarorum muscoviticorum. V. Series chronologica princip. Moldaviae.

Conspectus totius operis.

Brevis notitia rerum dacicarum.

Caput I.

§. 1. Quid Dacia et quae ejus divisio? §. 2. Quales olim inhabitatores habuerit Dacia? §. 3. Quando et per quem adductae sunt coloniae romanae in Dacia? §. 4. Utrum moderni valachi, seu ut semet vocant „romani“ veri sint dictarum coloniarum romanarum pronepotes?

§. 5. Continuatur victoriae Claudii et alior. §. 6. Quando quomodo divisum fuit romanum imp. in praefecturas.

Caput II.

De Gothorum, Hunorum, Gepidar. Cothrigororum, Utrigorum., Uzorum, Avarum, Abotritorum et tandem Hungarorum in Daciam adventu.

§. 1. Quando et qua occasione Gothi in Daciam irrupere? §. 2. Quandiu erant quieti Gothi in insessa Daciae parte? §. 3. Quae Hunnorum natura et icon? §. 4. Quandiu Hunni mansere in Pannonia, et quomodo inde xterminati? §. De Avaribus. §. 6. Quid factum cum his Avaribus? §. 7. Quinam fuerint isti Bulgari, et quando Regnum illorum fundatum? §. 8. Quandiu duravit islud Bolgaror. Regnum?

Caput III.

§. 1. De Hungaror. et Pocinacarum in Daciam adventu. §. 2. Qualis locus, et quousque se extendebat illa Regio? §. 3. Quomodo dux Tuhut Transylvaniam ocupavit? §. 4. Secundum bellum Hungarorum cum Menomorut. §. 5. Hungarorum de Glad duce Banatus victoriae ejusque causae? §. 6. Cujus religionis erant tunc Valachi; et cujus Hungari? §. 7. Quali conatu S. Stephanus protorex religionem christianam inter suos implantari fecerit? §. 8. Qualiter actum Banatus dux victus a S. Stephano? §. 9. Fuere ne S. Stephano alia bella cum aliis? §. 10. Quales S. Stephanus in subacta Transylvania dispositiones fecerit (§. 11. De aliis ordinationibus per S. Stephanum et successores in Transylvania factis. §. 12. Utrum haec Hungarorum. saxonum, siculor et aliarum nationum in Transylvania cohabitatio praejudicaverit aliquid nationi Valachiae? §. 13. Quando et per quos est instauratum regnum Valacho-Bulgaricum? §. 14. De adventu cumanorum, eorumque contribulium, pacinocarum in Hungariam et de tartaris. §. 15. Caroli Roberti pugna contra Valachos. §. 16. De clade nicopolitana. §. 17. Qualiter Valachia et Moldavia a turcis subacta? §. 18. Quis et qua natione ortus fuit hic Ivannes Corvinus? §. 19. De clade Varnensi. §. 20. Celebris victoria Hunyadi apud Belgradum. §. 21. Matthias fit rex. §. 52. Frustraneus Joannis Paleologi conatus pro uniendis ecclesiis, et quae causae ignorantiae nationis Valachiae. §. 23. Quae fata Hungariae secl. 16 ineunte, et quod dozsaiantum disturbium. §. 24. De clade ad Mohats.

Caput IV.

§. 1. De reformatione per Luther Martinum facta. §. 2. De pace cum Isabella. §. 3. De quarta expedi-

tionem Solimani. §. 4. Quando et per quem penetravit secta Lutheri in Transylvaniam §. 5. Quis author sectae calvinianae, et quando in Transylvaniam penetravit? §. 6. De principibus bathorianis. §. 7. De Mihaly Voda. §. 8. Quis fuit Mihaly Voivoda? §. 9. De Radu Voda. §. 10. De Betlen Gabriele, ejusque regimine. §. 11. De Georgio Rakoezi. §. 12. De fatali pugna racocziana ad sz. Fenes. §. 13. Bellum Leopoldi cum turca. §. 14. Quis fuit Tököli et quid actum cum eo? §. 15. Terribile cum turca bellum et obsidium Viena. §. 16. Illustres victoriae Eugenii. §. 17. Quid sanctio pregmatica? §. 18. Quis finis rebellionis racoczianae? §. 19. 20. Celebres victoriae eugenianae secundo bello turcico. §. 20. Secundum Caroli bellum cum turca. §. 21. De Maria. Theresia.

Caput V.

§. 1. De Josepho ejusque meritis. §. 2. Tumultus horiani praeludia. §. 3. Tumultus horianus. §. 4. De seminario leopolensi. §. 5. Bellum turcicum ejusque occasio. §. Victoriae anni secundi de turcis §. 7. De revolutione Galica et defectione Belgii. §. 8. Continuatur porro revolutio galica Leopoldique in illam extinguendam conatus. §. 9. Supplicia valachorum transylvanor. ad Leopoldum. §. 10. Continuatur bellum gallicum. §. 11. Quis fuit celebris ille in toto orbe Bonaparte? §. 12. Discessus Bonapartae in Epyptum. §. 13. Bellum gallicum de anno 1805 et Viena prima expugnatio. §. 14. Altera Viena expugnatio. §. 15. Quales occupata Vienna Bonaparte fecerit ordinationes? §. 16. Bellum cum Moscis de anno 1862. §. 17. Fuga Bonapartae ex Elba et secunda resolutio. §. 18. Conclusio operis*)

Conspectulu opului (romanesce).

Scurta cunoscintia a lucrariloru Daciei si mai alesu ale Ardealului si ale altoru miscari, care in dilele ceste mai de curendu se intemplara in Europ'a cu Iese si puse in rondu prin unu patriotu romanu in anulu 1820.

*) Se recomanda: ca candu searu tipari Monorai se se alature romanesce cu o cale totu in acelu esemplar de alta parte, se se tiparesca si latinesce, ca asia tota Europ'a cea invetiata se si pota castiga idei mai lamurite despre romani. Istori'a acesta in latime se alcatuesce din 48²/₃ de cole scrise cu mana. Aradu 23. Julie 1862.

I. Seri'a cronologica a imperatoru romanilor
pana la caderea imperatiei Constantinopolitane, din
preuna cu anii, in care li se curmara domniile pagin'a
V. II. Seri'a cronologica a crailoru Ungariei pag. XV.
III. Seri'a cronologica a principiloru Ardealului pag.
XVII. III. Seri'a chronologica a tieriloru muscalesei
pag. XVII. V. Seri'a cronologica a principiloru Mol-
daviei pag. 229. 229.

Capulu I.

§. 1. Ce este Dacia si cuprinsulu ei? veti p. 1.
§. 2. Ce felu de locuitori au fostu in Daci'a v. p. 5.
§. 3. In ce chipu si prin cine fura adusi romanii in
Daci'a v. p. 6. §. 4. Óre romanii acesti de acumu
sunt adeverati stranepoti ai aceloru coloni romani?
v. p. 8. §. 5. In ce chipu scapa Daci'a eara din ma-
nele varvariloru? v. p. 18. §. 6. Cumu s'au impartitu
imperatia rom. in prefecturi? v. p. 21.

Capulu II.

§. 1. Candu au venitu Gotii, si cu ce privilegiu? v.
p. 29. §. 2. Fostu au pacinica si indelungata stapini-
rea Gotiloru in Daci'a cea cuprinsa? v. p. 32. §. 3.
Ce fire de ómeni au fostu hunii, si cumu au petre-
cutu romanii cu densii? v. p. 37. §. 4. Cata vreme
si in ce chipu au petrecutu Hunii in Panonia
v. p. 40.

Despre Avari.

§. 5. Ce s'au alesu de Avarii acesteia v. p. 44.
§. 6. Cine au fostu Hungarii acestia si candu au
inceputu stapanirea lor v. p. 47.

Capulu III.

§. 1. Despre venirea Ungariloru, paçinatiloru
si a cumaniloru si despre aloru petrecanie in Mol-
dova? v. p. 54. §. 2. Ce locu si pana unde s'au in-
tinsu acelu Etelcusu? v. p. 58. §. 3. Cumu au fostu
isgonirea ungariloru din Etelcusu si intrarea in Un-
gari'a si Ardealu? v. p. 63 si 64. §. 4. Cumu au
cuprinsu Tuchutu tier'a Ardealului v. p. 67. §. 5.
Dupa cuprinderea Ardealului cum'lu direse S. Ste-
fanu v. p. 80. §. 6. Candu si prin cine incepu impe-
rati'a Blacho Bulgariloru? v. p. 88. §. 7. Despre ve-
nirea cumaniloru in Ungari'a si pustiirea prin tatari
facuta v. p. 93. §. 8. Dupa incetarea semintiei lui
Almusu s'au Arpadu cine urma in craimea tierii ungu-

resci? v. p. 97. §. 9. Despre perirea cea mare de
la Nicopolu v. p. 104. (Va urma.)

Unu Resunetu.

A nóstra esistintia acumu cá nici odała,
S'amenintia de-a mortii detunetu strivitoriu;
Ear noi in asta óre atatu de 'nveninata
Privimú cá nisce mumii c'unu ochiu nesimitoriu!

Sub noi pamentulu fierbe in clocotu, spre-a descide
Grozavulu sgeabu prin care in valuri vá sbucni
Acea fatala lava ce are a ne ucide!
S'unu pasu din calea mortii nu vremu a ne urni.

Chiaru sclavulu ce in chipuri e gata se espire,
Se 'ncérea, pune sila din lantiuri a scapá;
S'o tier'a ce trecutu 'i e plinu de stralucire,
Pica-va sub secure tacundu oerbirea s'a?

O Dómne! Tata sante! acest'a 'i timpu care
Ai otarata se piera poporulu romanescu?
Fiindu elu catre tine gresitu atatu de tare,
In catu'mai multu nu-e vrednicu de globu-ti pamentescu?

De e asi'a, Stapanu! te rogu cu umilitia,
Dà voie mortii crude se 'ncida ochii mei!
In giulgiulu mormenatrii, in chipu, in suferintia
Pe scumpa Romani'a se n'o mai vada ei!

Dar déca pre Potinte! elu are inca viatia
De catu ei trebuesce se misce in sfarsitu;
De susu apoi asupra tu sufla si'lu desghétia,
Ca-ci dusimanii si pasulu de totu l'au impetritu!

A omului resunetu potere nu mai are
Asupra unei natii, a cariea capi suntu,
Cuprinsi de molitiune, corupti de desfranare
Ear corpulu ei traesce in nóptea din momentu!

Sclavi'a s'ignoranti'a aducu vai! nesimtirea,
Pe-acariea urmi vine cu pasu prea furiosu,
Fantom'a milliana numita: Cotropirea,
Si 'n bratiulu astei idre cainti'a i de prisosu!!!
(Din Ref.)

G. Teutu.